מפניני הפרשה - מאמר

השאלה הגדולה – למי אתה?

אדם אחד נסע בצעירותו עם אביו עימו לראדין, כדי לקבל ברכת החפץ חיים. אחד משכניו ביקש להצטרף איתו לנסיעה. אותו שכן התרחק משמירת מצוות, אמנם בנו הגדול למד בישיבת ראדין, אך שאר בניו למדו בבתי ספר חילוניים. אותו שכן ביקש להצטרף לנסיעה, כדי לקבל מהצדיק ברכה לפרנסה, שכן, פוטר מעבודתו ופרנסתו שבתה, וגם כדי לבקר את בכורו הלומד בישיבה.

כשהגיעו לראדין, הציג האב הציג את בנו הצעיר בפני החפץ חיים, שהעניק לו בחמימות את ברכתו. אחרי שבירך את בנו, פנה האב לחפץ חיים ואמר: "**יש איתי יחודי, שמבקש ברכה לפרנסה**" - ומצביע על שכנו שנלווה אליו. החפץ חיים לא הגיב ורק כמדבר לעצמו אמר: "**כשחייתי ילד היתה אימי הצדקת שולחת אותי עם שחר ללמוד תורה, אל ה'חדר' ומציידת אותי בכריך. ביום בו לא הלכתי ל'חדר', לא קיבלתי את הכריך...אם ילך אל ה'חדר', יקבל את הכריך. אם ישמור את המצוות, תהיה לו פרנסה**"...

נבוך השכן מרוח קדשו של הצדיק, פסע קדימה והתגונן: "**רבי, יש לי כאן בן שלומד בישיבה!**"... החפץ חיים לא הביט לעברו, רק הפטיר לעצמו: "**כן את זה שולחים לפה, ואת זה שולחים לשם**"... הלה החוויר.

החפץ חיים שב ואמר: "חזור ל'חדר', ותהיה לך פרנסה...בתחילת פרשת וישלח, מצאנו יעקב אבינו שלח דורון לעשיו. הפקיד את עבדיו על העדרים ואמר להם: "**כי יפגשך עשיו אחי ושאלך לאמר למי אתה ואנה תלך ולמי אלה לפניך, ואמרת: לעבדך ליעקב, מנחה היא שלוחה לאדוני לעשיו. ויצו גם את השני, גם את השלישי, גם את כל ההולכים אחרי העדרים לאמר: כדבר הזה תדברון אל עשיו במוצאכם אתו**".

לכאורה, תמוה - מה פשר ריבוי השאלות: "**למי אתה, ואנה תלך, ולמי אלה לפניך**". ומדוע התזרה מספרת ומדגישה שציווה כן גם לשני וגם לשלישי וגם לכל השאר?! – תשובה: האבות הקדושים השרישו אמונה, וקרבו בני אדם תחת כנפי השכינה. ובודאי לימדו את עבדיהם להכיר את הקב"ה ולעבדו. ושנינו "**המוכר עבדו לנכרי, קונסים אותו** (לפדותו מרשות הנכרי) **עד עשרה בדמיו!**" ומדוע? מפני שתחת רשותו של הנכרי לא יוכל לקיים מצוות כדינו.

יעקב אבינו שלח עדרים כדורון לעשיו, והפקיד לכל עדר אחד מעבדיו. הוא ידע שאחיו יחקרו ישאל האם העבדים הם חלק מהדורון, אם לאו. לכן אמר להם: "**כי ישאלך עשיו אחי למי אתה**", **כלומר** אתה בעצמך - האם כלול אתה בדורון, "**ולמי אלה לפניך**" למי הדורון מיועד. "**ואמרת ליעקב עבדך**", אני שייך ליעקב, אותי אינו משגר כדורון, רק הבהמות בגדר - "**מנחה היא, שלוחה לאדוני לעשיו**", אבל אני שב אל אדוני להתחנך לאורו ולדרכו! וכך ציווה לשני ולשלישי, לכולם, על איש מהם לא ויתר!

סיים והחפץ חיים: "אם כך היה יעקב אבינו זהיר בעבדיו לשמרם שלא יסטו מדרכו - כמה זהיר היה בבניו, לחנכם בדרך ה', לתורה ולמצוות. ואכן, היו כל בניו לימודי ה', שבטי יה, עדות לישראל על השקעתו העצומה בחינוכם! ואילו כיום, למרבה הצער אבות רבים, סוטים מדרכו של יעקב אבינו, ומוסרים את בניהם לחינוך כופר, בו לומדים הם להתנכר ואף לבוז לכל דבר שבקדושה"... נרעש האיש, והבטיח ברעד כי יוציא את בניו מבית הספר החילוני וישלחם לחינוך תורני. או אז האיר לו החפץ חיים פניו וברכו בחום ומאותו יום האיר כוכבו ונושע!

בין אדם לחבירו

ההלכה מתירה לאדם לפרוק מעת לעת את רגשותיו ולהביע את תסכוליו באזני מישהו אחר. אולם, ברור שמי שמעורב במחלוקת עד כדי כעס, או רואה את עצמו קרבן לעלבונות של אחרים, אינו מסוגל להיות אובייקטיבי.

כל דברי גנות המושמעים בנסיבות שכאלו חייבים להתקבל אך כתיאור רגשותיו של הדובר ולא כדיווח אמיתי ומדויק של המתרחש.

בדרך זו, בעל ואשה או ידידים קרובים יכולים לסמוך זה על זה במתן תמיכה רגשית מבלי לעבור על הלכות שמירת הלשון.

שואל ומשיב

שאלה – האם חובה לקיים בחנוכה סעודות מיוחדות כמו בפורים?

תשובה - ימי החנוכה נקבעו כימי הלל והודאה, כמו שמובא במסכת שבת דף כא: "...**נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה**".

אבל שלא כמו בפורים שמצוות היום לקבוע סעודה ומשתה, בחנוכה אין מצווה מחייבת לקבוע סעודה.

הסיבה לכך כתב ה"לבוש" היא - שבזמן הפורים נגזרה גזירת השמדה כנגד קיומו של הגוף, ולכן המצווה לשמוח גם בגוף על ידי אכילה ושתייה. לעומת זאת בחנוכה הניצחון היה רוחני, שהרי גזירת היוונים היתה כנגד קיום התורה בלבד, ומי שהיה מקבל על עצמו לנהוג כיווני היה מציל את עצמו. לכן עיקר עניינם של ימי החנוכה הוא רוחני, להודות ולהלל לה' שעזר לנו לשמור את התורה ומצוותיה.

אולם, אפילו שאין חובה לקבוע סעודות בחנוכה, מכל מקום לדעת הרבה פוסקים יש מצווה לקיים בחנוכה סעודות, כדי לשמוח בישועה שעשה ה' לישראל בימים ההם בזמן הזה. ויש אומרים שעל גם ההצלה הרוחנית קבעו חכמים לומר הלל והודאה, ולזכר חנוכת בית המקדש ראוי לקיים סעודות.

למעשה, נוהגים כל קהילות ישראל להרבות בסעודות בחנוכה, ומרבים לומר בהם דברי תורה, שירות ותשבחות, ועל ידי כך לכל הדעות הסעודות הן סעודות מצווה. בנוסף לכך, על ידי דברי התורה יקבלו הסעודות את אופיו המיוחד של חנוכה, שעיקרו שמחה רוחנית ומתוך כך תימשך השמחה לסעודה.

נהגו לאכול בחנוכה מאכלי חלב וגבינה, לזכר הנס שנעשה בהם, שהאכילה יהודית בת יוחנן כהן גדול את האויב במאכלי חלב, ולאחר שנרדם הרגתו, ונעשתה ישועה לישראל.

אפילו שמעשה זה היה לפני ימי החנוכה, מכל מקום מכח זיכרון מעשה גבורתה של יהודית התעצמו אח"כ החשמונאים והעזו למרוד ביוונים, ועל כן מעשה גבורתה שייך לנס החנוכה. ועוד נהגו לאכול בחנוכה מאכלים מטוגנים בשמן, כסופגניות ולביבות. (עפ"י פניני הלכה)

מפניני הפרשה - רעיון

פנה הודה - לא לגמרי!

יעקב אבינו מתכונן למפגש עם עשיו אחיו, וכחלק מהכנה זו שולח דורון לעשיו ומצווה כל אחד מעבדיו שמוליך דורון לעשיו כך: "**כי יפגשך עשו אחי ושאלך לאמר למי אתה ואנה תלך ולמי אלה לפניך**" (פרק לב' יח')

לימדונו חז"ל במסכת אבות פרק ג' משנה א': "**הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה, דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון**" (אבות פרק ג' –א').

על משנה זו כתב בעל חידושי הרי"ם כך - אם שלוש השאלות הללו באות מצד היצר הטוב, הרי הן מביאות לידי יראת חטא.

אולם יש אשר היצר הרע מציג את השאלות הללו בפני האדם, כדי להכניס בו עצבות ודאגות, ומפני זה יש להיזהר מאד.

לכן אמר יעקב: "ושאלך לאמר" – אם ישאלך עשו: "למי אתה?" – מאין באת? "ואנה תלך" – לאן אתה הולך? למקום עפר רימה ותולעה! "ולמי אלה לפניך" – למי אתה עתיד ליתן דין וחשבון על כל מעשיך?.

כאשר ישאלך עשו את כל השאלות הללו כדי להביאך לידי עצבות ודאגה, השב תשיב לו: "**לעבדך ליעקב**" – אמנם אני עצמי איני ולא כלום, אולם שייך אני לכלל ישראל שהוא חשוב עד מאד.

"**מנחה היא שלוחה**" – אפילו מעט עבודה שאני עושה והיא בגדר "מנחת עני", יש לה חשיבות רבה בשמים, אם היא באה מתוך מסירות נפש, כדרך שאמרו חז"ל: "**מי דרכו להתנדב מנחה עני, מעלה אני עליו כאילו הקריב נפשו**".

"**לאדוני לעשיו**" - כיון שהעבודה מכוונת כנגד עשיו, כנגד כוחו החזק של היצר הרע, הרי אפילו מעט מן העבדות חשוב בעיני השם יתברך...

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

אהרון בן שרה שרון ע"ה	יצחק צבי בן מרים מטלון ז"ל	יונה בן כמישה לבית חדד ז"ל
יצחק מנחם בן חנה מאיר ז"ל	אליהו בוקובזה בן ורדה ז"ל	שרה שרה בת מרים כהן ע"ה
חיים בן תמר ואברהם סהר ע"ה	ניר בן דרורה ארזוני ע"ה	פרלה בת זימבול ברסינטוב ז"ל
משה בן מרים מוסאי ע"ה	ישראל כלפו בן עמליה וטורי ז"ל	מרסדס אוריה עמר ע"ה והי"ד בת רחל הי"ו

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

	יונה בן כמישה לבית חדד ז"ל	
שרה שרה בת מרים כהן ע"ה		אהובה בת מרים דורני ע"ה
פרלה בת זימבול ברסינטוב ז"ל		סימונה בת מרסדס אלמליח ע"ה
מרסדס אוריה עמר ע"ה והי"ד בת רחל הי"ו		

בס"ד יח' לחודש כסלו ה'תשפ"ד
שנה שלושים גליון מספר 10
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת וישלח
מפטירים

ספרדים ותימנים:
"חזון עובדיה" (עובדיה א')
אשכנזים: "ועמי תלואים" (הושע יא')

חשמונאים (שעון חורף)
כניסת שבת וחג: 16:17
יציאת שבת וחג: 17:15
זמן רבנו תם: 17:45

מהלכות 'על הניסים' והדלקת נרות חנוכה עפ"י שו"ע ופוסקים אחרונים

הקדמה

בזמן בית שני גזרו מלכי יוון גזירות על ישראל, בטלו את דתם ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצוות. כמו כן פשטו את ידם בממונם ובבנותיהם, נכנסו להיכל, פרצו בו פרצות וטמאו את הטהרות והיה צר להם לישראל מאוד מפניהם, ולחצום לחץ גדול, עד שריחם עליהם אלוקי אבותינו, הושיעם מידם והצילם. גברו בני חשמונאי הכוהנים הגדולים והרגום, הושיעו את ישראל מידם, העמידו מלך מן הכוהנים וחזרה המלכות לישראל למשך יותר ממאתיים שנה, עד חורבן בית שני.

ביום כ"ה בכסלו גברו ישראל על אויביהם ואיבדום. נכנסו ישראל להיכל ולא מצאו שמן טהור במקדש אלא פך אחד, כך שלא היה בו להדליק אלא יום אחד בלבד, נעשה נס והדליקו ממנו את נרות המערכה במשך שמונה ימים, עד שכתשו את הזיתים והוציאו שמן טהור. לכן תיקנו החכמים שבאותו הדור שיהיו שמונת ימים אלה, שתחילתם בכ"ה בכסלו, ימי שמחה והלל, ומדליקים בהם את הנרות בערב על פתחי הבתים בכל לילה ולילה משמונת הלילות, כדי להראות ולפרסם את הנס. ימים אלה נקראים חנוכה, והדלקת הנרות בהם הינה מצווה מדברי סופרים. (רמב"ם פרק ג מהלכות חנוכה)

אמירת על הניסים

א. יש אומרים שריבוי הפעודות שמרבים בהם בימי חנוכה, אינם אלא פעודת הרשות, שלא קבעום חכמים למשתה ולשמחה, ויש חולקים ואומרים שיש קצת מצוה בריבוי הפעודות הללו, ונוהגים לומר זמירות ותשבחות לה' יתברך בפעודות הללו, ואז נחשבות לפעודות מצוה.

ב. כל שמונת ימי חנוכה אומר על הניסים בברכת המזון בברכת הארץ, ובתפילה בברכת מודים מפני שחנוכה עיקרו הודאה היא. ובברכה מעין שלש אין מזכירים של חנוכה ופורים. (מרן בשו"ע ומשנה ברורה)

ג. אם לא אמר על הניסים, אינו חוזר, מפני שאין אמירה זו חובה מהתורה, ואין חילוק בברכת המזון בין בחול ובין בשבת חנוכה, אפילו שמוכרח לאכול מצד שהוא שבת. אולם אם נזכר באותה ברכה כל זמן שלא הזכיר את השם, אפילו נזכר בין אתה להשם, חוזר. (מרן בשו"ע ומשנה ברורה)

ד. יש אומרים שאם שכח "על הניסים" בברכות המזון כשמגיע ל "הרחמן" יאמר: הרחמן יעשה לנו נסים ונפלאות כשם שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה בימי מתתיהו כו' (הרמ"א בהגה) והו הדין שיאמר כן בתפילה אחר גמר התפלה דרך בקשה קודם יהיו לרצון. (משנה ברורה)

ה. גם במוסף של שבת ושל ראש חודש צריך להזכיר של חנוכה, אף על פי שאין מוסף בחנוכה. (מרן בשו"ע) שהרי יום הוא שנתחייב בארבעה תפלות. ואם לא אמרו אין מחזירים אותו. (משנה ברורה)

ו. אם טעה וחזר להתפלל מפני ששכח "על הנסים", ונזכר שלפי ההלכה לא צריך לחזור, צריך להפסיק מיד, אפילו באמצע הברכה. ויאמר "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". ולא מועיל שיסיים תפילתו על דעת שתהיה תפילתו תפילת נדבה. אבל בתפילת ערבית ימשיך בתפלתו, ויכוין בדעתו שתהיה תפילה זו לנדבה, ויחדש בה דבר. (ילקוט יוסף מועדים)

אורחים שונים, כיצד מדליקים נרות חנוכה

ז. מי שמועד אצל חבירו באקראי ויש לו דירה באותה העיר, צריך לשוב לביתו ולהדליק שם בזמן ההדלקה.

ח. אדם המתארח בביתו של אדם אחר וסמוך על שולחנו בקביעות או לתקופה, או שמשלם סכום קבוע להוצאות, ואינו מתחשבן עם המארח במדויק, הריהו כבן בית ויוצא בהדלקת בעל הבית גם ללא השתתפות בהוצאות ההדלקה. אם בכל זאת ברצונו להדליק, אשכנזי ידליק בברכה, וספרדי ללא ברכה.

ט. אדם שמתארח בבית של אחרים, ואין בני ביתו מדליקים עבורו, אם הוא לא סמוך על שולחנו של המארח:

- למנהג האשכנזים נכון וטוב יותר, שאם יש לו נרות או שמן משל עצמו שידליק נרות חנוכה בעצמו.
- למנהג הספרדים, צריך להשתתף עם בעל הבית בהוצאות השמן או הנרות, על ידי שישלם לו חלק ממחירם. בעל הבית רשאי למחול לו על השתתפות זו, ולהקנות לו חלק מהשמן במתנה, אך עליו לעשות זאת באחד מדרכי הקניין. בברכות צריך בעל הבית לכוון להוציא את אורחו ידי חובה והאורח צריך לשמוע את הברכות ולכוון לצאת ידי חובה.

יא. אדם המתארח במקום שנותנים לו דירה משלו: למנהג הספרדים אם מדליקים עליו בביתו, יש אומרים שידליק בחדר בלי ברכה, ויש אומרים שלא צריך להדליק כלל. אם לא מדליקים עבורו בביתו, או שכל המשפחה מתארחת שם, ידליק בברכה בחדרו. למנהג האשכנזים ידליק בברכה, במקום בו הוא אוכל.

יב. אדם המתארח בבית מלון, היות והנהלת המלון אוסרת להדליק נרות בחדר מטעמי בטיחות, אסור לו בהחלט להדליק בסתר בחדרו, ויוצא ידי חובת מצוות הדלקת נרות בחנוכה בהדלקה שעורך המלון.

יג. אורח הנמצא במקום שאין בו יהודים המדליקים נרות חנוכה, אף על פי שבני ביתו מדליקים עבורו, ידליק גם הוא במקומו, ולא יברך על ההדלקה. ומנהג אשכנז יכול לכוון שאינו יוצא ידי חובת ההדלקה בביתו וידליק במקומו עם ברכה.

יד. מנהג האשכנזים שבחור ישיבה, או חייל מדליק נרות חנוכה בברכה, אף על פי שהוריו מדליקים בביתם, ואם נמצאים כמה בחורים ביחד ידליק כל אחד לעצמו ולא ישתתפו להדליק יחד.

טו. מנהג הספרדים שבחור ישיבה, או חייל, שנמצא מחוץ לביתו אם הוריו מדליקים בביתם, הוא אינו מדליק נרות חנוכה בברכה, ואם הוריו אינם מדליקים בביתם, צריך הוא להדליק נרות חנוכה בברכה.

פינת העורך

"**וישתחוו ארצה שבע פעמים עד גישתו עד אחיו**" (פרק לג' ג') על פסוק זה כתב הרמ"ע מפאנו זצ"ל: "ארצה" – ארץ ה'! הם ושלום שיעקב השתחווה לעשיו הרשע, אלא שהשתחווה לה' לפני שהגיע לארבע אמותיו של אותו רשע. כמו שכתוב: "עד גישתו עד אחיו" – ולא עד בכלל. והראיה לכך, שאחרי כן נאמר "ויריץ עשיו לקראתו", ואמרו שאין ריצה בפחות מארבע אמות.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לבנימין וליאנה רוזיליו הי"ו ולכל בני משפחותיהם לרגל הולדת בנם בכורם יאיר אליעזר הי"ו והכנסתו בעיתו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה.

יהי רצון שתזכו לגדלו יחד עם כל יוצאי חלציכם באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב ליואב וליז לוי (אמיר) הי"ו ולבני משפחותיהם לרגל הולדת בנם בכורם אלון הי"ו, נכד לחבריינו אברהם ופאני אמיר הי"ו, והכנסתו בעיתו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה.

יהי רצון שתזכו לגדלו יחד עם כל יוצאי חלציכם באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

הברכה על פירות מאילני סרק

אילן סרק

אילן סרק הוא עץ שאינו מגדל פירות ונראה שאין הכוונה דווקא שאינו מגדל פירות כלל, שהרי לדוגמא עץ הדס מוגדר כאילן סרק ובכל זאת נותן פירות, אלא הכוונה היא שגם אם הוא נותן פירות, רוב בני האדם אינם אוכלים פירות אלו. אילן סרק חשיבותו פחותה מאילן מאכל. לפיכך, כשיש צורך בקציצת אילן - מקדימים לקצוץ אילן סרק לאילן מאכל.

כל אילני סרק נחשבים כמין אחד ומותר להרכיב אחד בשני . ישנן דעות, שאפילו למי שסובר שבן נח אסור בכלאי אילן, אינו אסור אלא באילני מאכל, אבל לא באילן סרק על גבי אילן מאכל.

יש לציין שלדעת התוספות, את מסכת כתובות רצו לסיים בדבר טוב ולכן המסכת (דף קיב:) מסתיימת בדברי רבי חייא: **"אמר רב חייא בר אשי אמר רב: עתידין כל אילני סרק שבארץ ישראל שיטענו פירות, שנאמר: כי עץ נשא פריו תאנה וגפן נתנו חילם.** ומפרש רש"י: **"כי עץ נשא פריו - מדכתיב תאנה וגפן נתנו חילם הרי עץ פרי אמור מה תלמוד לומר כי עץ נשא פריו אף אילני סרק ישאו פרי".**

המהרש"א בחידושי אגדות על מאמר זה קשר את הבאת מאמר זה בסוף מסכת כתובות, משום שיש בו רמז לגאולת ישראל.

"נראה דנקט לה הכא שפיר דגם זה סימן לדור שבן דוד בא וכמו שכתוב פרק חלק אין לך קץ מגולה מזה, שנאמר ואתם הרי ישראל ענפיכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל, דהיינו שההרים בכלל גם אלו שאין בהם אילן מאכל רק אילני סרק ישאו פרים לישראל, וכדאמר הכא גם מהאי קרא כי עץ נשא פריו וגו'.

ונראה לפרש עוד דבין הכא ובין התם משמע ליה דבאילן סרק איירי מדכתיב בהו נשיאת פרי דרוצה לומר, גם שהוא אילן סרק דלפי טבעו אין ראוי לגדל בו פרי מכל מקום ישא פרי שלא בגידול וזה הוא סימן לדור שבן דוד בא ובכן במהרה בימינו אמן סלה".

אמנם בספר משמרות כהונה על מאמר זה פירש זאת על דרך משל וכתב: **"עתידין אילני סרק דבארץ ישראל שיטענו פירות, יש לומר, אילני סרק היינו עמי הארץ עתידין שיטענו פירות וילמדו תורה וכמו שאמר הכתוב ומלאה הארץ דעה".**

מקור בתלמוד

מדברי הגמרא במנחות דף כז. העוסקת בחלוקת ארבעת המינים של סוכות לשני סוגים, עולה שעץ ההדס נחשב לעץ שאינו מביא פירות: **מיתיבי: ארבעה מינין שבלולב, שתיים מהן עושין פירות ושתיים מהם אין עושין פירות - העושין פירות יהיו זקוקין לשאין עושין, ושאין עושין פירות יהיו זקוקין לעושין פירות, ואין אדם יוצא ידי חובתו בהן עד שיהו כולן באגודה אחת. וכן ישראל בהרצאה עד שיהו כולן באגודה אחת, שנאמר: הבונה בשמים מעלותיו ואגודתו על ארץ יסדה!**

מפרש רש"י

שנים מהן עושין פירות - דאתרוג ותמרים. יהו זקוקים - כלומר כולן יהו כאחד. בהרצאה - כשהן מתענין אין נענין עד שיהו כולן באגודה אחת צדיקים ורשעים דומיא דעושין ואין עושים פירות. על הארץ יסדה - בזמן שאגודתו ביחד אז יסדה.

ספר שבלי הלקט

בספר שבלי הלקט בסדר ברכות סימן קם' כתב שאדם האוכל מפירות של אילני סרק כפי שהם לא יברך עליהם בורא פרי העץ, אלא שהכל נהיה בדברו. והוסיף שפירות שבעיקרון הם טובים למאכל, אם אדם אוכל מהם בשלב שהם בוסר ועדיין לא הבשילו מברך עליהם שהכל נהיה בדברו, וכן אדם שהאוכל מפירות של אילני סרק, אחרי שבושלו ונהיו טובים למאכל, מברך עליהם שהכל נהיה בדברו.

פסיקת מרן להלכה בשו"ע

וכן פסק מרן להלכה בשו"ע בסימן רג' סעיף ד' וסעיף ה' שעל פירות אילני סרק כולל פירות ההדס המבושלים מברכים שהכל נהיה בדברו: סעיף ד' – **"על פירות שמוציאין אילני סרק, שהכל".** סעיף ה' – **"בני אסא, אף על גב דבישלן והויין כפירות, אינו מברך אלא שהכל".**

ביאור הלכה

בביאור הלכה סימן רג סעיף ד' ד"ה "אילני סרק" הרחיב את ההגדרה של אילני סרק גם לעצי פרי שגדלים בלי שנזרעו או ניטעו בידי בני אדם ומשום כך פירותיהם אינם ראויים לאכילה כשהם חיים.

משנה ברורה

כדעתו בביאור הלכה כתב גם במשנה ברורה בסימן רג ס"ק ה', אך הדגיש שאם אותם פירות שגדלים מבלי שנטעו אותם ומבלי לטפל בהם, הם טובים לאכילה, מברכים על אכילתם בורא פרי העץ. שם בס"ק ז' הסביר מדוע על פירות ההדסים, אפילו שנהיו ראויים לאכילה אחרי שבישלום מברכים שהכל נהיה בדברו: **"...דלא חשיבי והוה ליה כפירות שמוציאין אילני סרק".**

פסקי תשובות

על בסיס דברי המשנה ברורה בס"ק ה' כתב בספר פסקי תשובות, שעל פירות הצבר מברכים בורא פרי העץ. **"...אבל אם ראויים לאכילה או שגדלים על קוצים וכו' נהגו העולם לברך בורא פרי העץ. ובכלל זה פרי הצבר (סאברעס) הגדלים מעצמן על קוצים בלא זריעה ונטיעה שמברכין עליו בורא פרי העץ כיון שהפרי מתוק וראוי לאכילה היטב, וכל שכן שאר אילני פירות ומיני ירקות טובים אף שגדלים ללא מגע יד אדם כלל שמברכין עליהם ברכתן הראויה".**

שו"ת יחוה דעת

כדעת הפסקי תשובות לגבי הברכה על פרי עץ הצבר (סאברס) כתב הרב עובדיה יוסף זצק"ל למסקנה בספרו שו"ת יחוה דעת חלק ב' סימן כא': **"שאלה: איזו ברכה מברכים על פרי הנקרא סאברס (צבר), בורא פרי העץ, או בורא פרי האדמה?**

"תשובה:... ואנכי חזון הרבתי להגאון הראשון לציון רבי מיוחס בכר שמואל בספר פרי האדמה חלק א' (דף כד ע"ב), שהאריך בזה למעניתו בדברי הפוסקים, והעלה שמכיון שהצבר הוא פרי חשוב ומתקיים שנים רבות, ואין צריך לזורעו בכל שנה, צריך לברך עליו בורא פרי העץ...וכן כתב הגאון רבי אברהם חיים נאה בספר קצות השלחן (סימן מט). וכן עיקר להלכה ולמעשה".

ילקוט יוסף

וכן כתב גם בספר ילקוט יוסף בסימן רב' - דיני ברכת פירות האילן סעיף טז': **"האוכל פרי הנקרא "סאברס" (צבר), יברך עליו בורא פרי העץ, ואם זו אכילתו הראשונה בשנה זו, יברך עליו גם שהחיינו".**

בספר ילקוט יוסף בסימן רג' - דיני ברכת פירות הארץ סעיף ט' פסק להלכה כדעת מרן בשו"ע: **"על פירות הגדלים באילני סרק, מברך שהכל".**

סיכום

אילן סרק הוא עץ שאינו מגדל פירות או שמגדל פירות שרוב בני האדם אינם אוכלים פירות אלו. על אכילת פירות אילני סרק בין חיים ובין מבושלים, כגון פירות ההדם מברכים שהכל נהיה בדברו.

בכלל פירות אילני סרק נכללים על פירות הגדלים בעצים שגדלים מבלי שנטעו אותם ומבלי לטפל בהם והם אינם טעימים כל כך, כמו תפוחים קטנים ואגסים קטנים הגדלים על עצי בר, ומברכים על אכילתם שהכל נהיה בדברו, אפילו מבשלים אותם ונעשים טעימים.

אולם על פירות הגדלים בעצים שגדלים מבלי שנטעו אותם ומבלי לטפל בהם אבל הם טעימים, כגון פירות של עץ הצבר (סאברס) מברכים את ברכתם המקורים - בורא פרי העץ.

שם ומשפחה _____

מות רבקה וקבורתה בסתר

שאל יעקב את האנשים שספרו לו על מות אימו - "מה היו דבריה האחרונים של אמי?" ענו לו עבדי יצחק: "לפני שנפטרה אמך, קראה לנו ואמרה: 'מרגישה אני שמותי קרב, יעקב בני הצדיק אינו בבית ויצחק בעלי אינו רועה מכיוון שעיניו חלשות. אם תקברו אותי ביום, יודע הדבר לבני והוא יבוא להשתתף בקבורתי, ואז יראו כל אנשי העיר כי בני הוא, ויקללו אותי על שילדתי וגדלתי בן רשע כמוהו.

לכן אני מאוד מבקשת מכם שתקברו אותי בלילה, בסתר ואז איש לא ידע שעשו בני הוא" - וכך עשינו. כשנפטרה אמך לקחנו אותה בלילה אל מערת המכפלה ושם קברנו אותה".

כששמע יעקב את דבריהם התגבר מאוד מאד בכיו ואבלו על מות אימו היקרה. ראה הקב"ה את יעקב שמתאבל ומצטער מאד על מות אימו, וגם ראה שהוא ניקה וטיהר את כל ביתו מעבודה זרה.

ירד הקב"ה עם פמליה של מלאכים אל יעקב ואמר לו: "מהיום לא יקרא שמך עוד יעקב, כי אם ישראל יהיה שמך, ויהיו לך בנים ובנות רבים, ומהם יצאו מלכים ושרים".

יעקב עולה לבית אל לקיים את נדרו

כשברח יעקב מעשו אחיו לארם נהריים אל בית לבן אחי אימו, נדר נדר לה' ואמר, שמכל מה שיתן לו יפריש מעשר לה'. מאחר ועדיין לא קיים את נדרו רצה הקב"ה להזכיר זאת, והביא עליו צרות רבות: עשיו רצה להרגו, המלאך נלחם בו, דינה ביתו הביאה עליו צער רב ועדיין לא ידע יעקב שסיבת צרותיו היא אי קיום נדרו. אמר הקב"ה: עד מתי יסבול צדיק זה ולא ידע בכלל על מה ולמה?"

אמר ליעקב: "קום עלה לבית אל, תראה שם את המצבה שהקמת, וכך תיזכר בנדר שנדרת, ועשה שם מזבח לה' שהציל אותך ואת בניך מכל הגויים שקמו להלחם בך". מיד אסף יעקב את אנשי ביתו ואמר להם להיטהר ולעלות איתו לבית אל כדי לזבוח ולהודות לה'.

באותו זמן מתה דבורה מינקת רבקה. קבר אותה יעקב מתחת לעץ אלון שבבית אל והתאבל עליה. עודו מצטער על מותה והנה הגיעו אליו עבדי יצחק וספרו לו שאימו, רבקה, נפטרה. כששמע יעקב את הבשורה הרעה בכה מאוד, עשה מספד גדול וקרא למקום "אלון בכות", על שם הבכי שבכה ליד עץ זה.

שאלות מהפרשה

שאלות לכיתות א' עד ג' (חלקן מאוצרות התורה)

1. מה השיב המלאך שנאבק עם יעקב, כשיעקב ביקש שיברך אותו?

א. חזר על **הברכות** שקיבל מיצחק. ב. סירב לברך אותו.

ג. שינה את שמו מיעקב לישראל. ד. ברכו שיוולד לו עוד בן מרחל.

2. היכן נפטרה ונקברה רחל אמנו?

א. בחרן. ב. במערת המכפלה. ג. לא ידוע היכן. ד. בבית לחם.

3. מדוע נקרא האלון תחתיו קברו את דבורה מינקת לאה 'אלון בכות'?

א. על שבכה **שם** יעקב על מות אימו. ב. על הבכי שיהיה בגלות ישראל.

ג. על שבכה שם יעקב על מיתת דבורה המינקת. ד. א' וג' נכונות.

4. כשיצחק אבינו נפטר, מי קבר אותו?

א. יעקב, עשיו ולבן. ב. יעקב עשיו וישמעאל.

ג. יעקב ועשיו. ד. עשיו ויעקב יחד שנים עשר ילדיו.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח'

5. "..והחליפו שמלותיכם" (פרק לה') מדוע היו צריכים להחליף בגדיהם?

א. לא נאה שבגדים שלבשו בחו"ל ילבשו בארץ. ב. כי עשיו נגע בהם.

ג. כבר הרבה זמן לא החליפו בגדים. ד. שמא יש בידם בגדי עבודה זרה.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח' (המשך)

6. "...וְהַחֲלִיפוּ שִׂמְלֹתֵיכֶם" (פרק לה') מדוע ביקש שיחליפו שמלותיהם?

א. שמא יש בידם בגדי עבודה זרה. ב. כהתקדשות לכניסה לארץ ישראל. ג. הכוונה לבגדי האבלות על פטירת רחל. ד. כל התשובות נכונות.

7. "אֵלָּה אַלּוּפֵי בְנֵי עֵשָׂו..." (פרק לו') למה הכוונה "אלופי עשו?

א. לראשי המשפחות. ב. למלכויות שיצאו מעשו.

ג. לראשי עיירות וראשי מחוזות. ד. לכוהני הדת שיצאו מעשו.

8. למה התכוון שכם כשאמר לעמו "הֲנֵה רַחֲבַת יָדַיִם לִפְנֵיהֶם"? (פרק לד')

א. הדבקים בישראל זוכים לברכה רבה. ב. הארץ מספיקה להכיל את כולם.

ג. יש לנו מספיק בנות שיתחתנו איתם. ד. לא תפסידו מכך שום דבר.

שאלה עפ"י פירוש הספורנו - כיתות ז' ו ח'

9. מה גרם לעשיו ל "הפוך ליבו" ולנשק ליעקב "בכל ליבו"? (פרק לג')

א. דרך הכניעה שנקט יעקב. ב. המנחה המכובדת ששלח לו יעקב.

ג. דמות דיוקנו של יעקב הייתה כשל יצחק אביו. ד. תשובות א' וב' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש האיבן עזרא - כיתות ה' עד ח'

10. לפי פירוש האבן עזרא **מי הוא "בלע בן בעור"**? (פרק לו')

א. אדם ארמי שעמק בניחוש. ב. בלעם בן בעור שקלל את ישראל.

ג. זהו הכינוי של איוב. ד. אחיו של בלעם.

התשובות הנכונות לפרשת תולדות:

1- ג' 2- ב' 3- ב' 4- ד' 5- ג' 6- א' 7- א' 8- ג' 9 - א' 10- א'

(בא תשעה') (שיעור 523)

לימוד פורה ומהנה

מי שברך אבותינו אברהם, יצחק ויעקב, דוד ושלמה, אליהו ואלישע הוא יברך וישמור וינצור וירומם וינשא את מאיר וסיגל עקנין הי"ו וכל משפחתם - מלך מלכי המלכים ברחמיו ישמרם ויחיהם ומכל צרה ונזק יצילם, ויאריך ימיהם בטוב ושנותיהם בנעימים, בכל אשר יפנו ישכילו וכל אשר יעשו יצליחו ויתקיים בהם מקרא שכתוב: **"ויתן לך האלוקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש...ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך"** וכן: **"יברכך ה' וישמרך, יאר ה' פניו אליך ויחונך, ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום".**